

Møde for lukkede dører, Stortinget 11. mars 1906

Møde for lukkede dører i Stortinget
den 12. mars 1906 kl. 17.30.

Præsident: Thorne.

Præsidenten: Naar jeg har tilladt mig at sætte dette møde for lukkede døre, er grunden den, at der snarest maa træffes en ordning om, i hvilken udstrækning Stortinget tænker at lade sig repræsentere ved den til sommeren forestaaende kroning i Trondhjem. Ved de konferancer, vi har havt inden præsidentkollegiet, er vi kommet til det resultat, at paa grund af hvad der passerede i 1905, og altsaa under de ekstraordinære omstændigheder, hvorunder kroningen denne gang vil foregaa, vilde det være ønskeligt, at det hele storting saavidt muligt var tilstede ved denne kroning - selvfølgelig i den udstrækning som repræsentanterne selv ønsker, da vi gaar ud fra, at Stortingets forhandlinger vil være tilendebragt inden den tid. Det er for at høre repræsentanternes mening om dette spørgsmaal, at jeg har tilladt mig at sætte mødet for lukkede døre.

Jørgen Knudsen: Det forekommer mig at det vilde være et noksaa stort apparat at lade hele Stortinget reise op til Trondhjem i anledning af kroningen. Det kunde være af interesse at faa vide, hvorledes der er gaaet frem ved tidligere anledninger, om der kunde være nogen veiledning deri. Jeg ved ikke, om forsamlingen er bekjendt hermed; ialfald er ikke jeg for mit vedkommende.

Præsidenten: Ved tidligere anledninger har Stortinget kun sendt en deputation for at repræsentere Stortinget; jeg er ikke ganske sikker paa, om det har været 12 mand eller 20 mand.

Thallaug: Jeg vil paa det bedste støtte den tanke, at det samlede storting er tilstede ved denne kroning. Jeg synes ikke, at man paa nogen maade kan paaberobe sig, hvorledes der er gaaet frem ved tidligere anledninger; dette er en ganske særegen, ekceptionel anledning, og jeg synes, at det vilde være det eneste rigtige, at samtlige af Stortingets medlemmer, som ønsker det, kan faa anledning til at være tilstede. Det er jo en landsbegivenhed, og da bør repræsentanter for det hele land være tilstede.

Eriksen: Det forekommer mig, at det er lidt bagvendt at bringe dette spørgsmaal frem nu, før der er fattet nogen beslutning for, at kroning skal foregaa. Der er af regjeringen antydet forslag om bevilgning af kr. 100 000,00 af statskassen til kroningen; men der foreligger ogsaa forslag om ophævelse af den paragraf i grundloven, som bestemmer, at kongen skal krones; og det siger sig selv, at der derfor vil fremkomme forslag om at kroningen udsættes, indtil dette grundlovsforslag er afgjort. Man

kan sige, at det skulde være en selvfølge, at kongen skulde krones; men man bør dog her lægge merke til, at i Danmark var den nu afdøde konge aldrig kronet og var dog konge, og efter hvad man saa ved hans død, lod det til, at han havde regjeret lige godt uden at være kronet. Jeg har ogsaa, efter de oplysninger, jeg sidder inde med, grund til at antage, at der ikke vil blive spørgsmaal om at krone den nu tiltraadte danske konge. Naar altsaa vor nuværendes konges bedstefar og far kan leve og regjere uden at være kronet, da forekommer det mig at være et spørgsmaal, som fortjener først at tages op til overveielse, om vi her i Norge skal drive paa med den slags middelalderiske skikke. Naar det danske folk, hvor dog troen paa kongedømmet er ganske anderledes stærk og rodfæstet, ikke har været istand til at forlige sig med en saadan ceremoni som kroning, saa skulde der være saa meget mere grund til at betænke sig paa at foretage en slig ceremoni her i Norge, hvor kongedømmet savner al historisk grund. Naar dette spørgsmaal forebringes, og det er meningen at faa en udtalelse fra Stortinget her, saa er det at foregribe den rigtige maade at foretage sagen paa.

Præsidenten: Præsidenten skal ligeoverfor de udtalelser fra hr. Eriksen oplyse, at grunden, hvorfor denne sag er bragt frem her nu, er, at man er nødt til det af praktiske hensyn, af hensyn til arrangementet i Trondhjem.

Jeg skal i denne anledning oplæse to skrivelser, jeg har faaet fra borgermesteren i Trondhjem. Forinden her kunde tages nogen bestemmelse, maatte man selvfølgelig undersøge deroppe, om det uden større vanskeligheder kunde lade sig arrangere, at Stortinget, eller ialfald et stort flertal af Stortinget, kunde komme tilstede og kunde faa de pladse, som selvfølgelig tilkom dem ved denne anledning. Den første skrivelse, som er svar paa en henvendelse fra præsidentkollegiet, lyder saaledes: " I anledning at det ærede præsidentskabs skrivelse af 2den f.m.d. tillader man sig at meddele, at indkvarteringskomiteen i møde idag har besluttet at afgive følgende svar paa den i skrivelsen stillede forespørgsel: Idet man forudsætter, at der i forespørgselen er ment vanskeligheder med hensyn til indkvartering, tillader man sig at oplyse, at komiteen f.t. har tilbud om saa mange bekvemmeligheder med forskjelligt udstyr og til forskjellig pris, at man antager, at det ikke vil være forbundet med særlige vanskeligheder at skaffe logi for Stortingets samtlige medlemmer. Man forudsætter da, at bestilling paa værelser sker nogenlunde snart, da der stadig indløber en masse forespørgsler. - Derimod frygter borgermesteren for, at en saa talrig repræsentation for en enkelt institution vil kunne foranledige vanskeligheder med hensyn til rummet i kirken og med hensyn til arrangementet for de officielle festligheder, som selvfølgelig skal finde sted ved kroningen." Den skrivelse er dateret 2den marts og undertegnet af borgermesteren, hr. Banck.

Saa er der igaar indløbet en skrivelse fra Trondhjems magistrat i tilslutning til den foregaaende skrivelse, som lyder saa:

"Til Stortingets præsidentskab.

I min besvarelse af det ærede præsidentskabs forespørgsel om, hvorvidt det vilde volde særlige vanskeligheder, om det hele storting afgav møde i Trondhjem ved kroningen, lod jeg indflyde en frygt for, at vanskeligheder muligens kunde opstaa med hensyn til rum i kirken og ligeoverfor arrangementet ved de officielle festligheder. Senere har man faaet besked om, at ogsaa kirkens vestskib agtes benyttet, hvorved enhver frygt med hensyn til kirkerummet bortfalder. Derhos kan jeg meddele, at ogsaa den kommunale fest vil blive arrangeret paa en saadan maade, at enhver vanskelighed fjernes. Jeg benytter anledningen til paa kommunens vegne at ønske det samlede storting velkommen til Trondhjem. 10. marts 1906.
ærbødigst Hans Banck."

Brynildsen: Hr. Eriksens udgangspunkt for, at man ikke nu skulde gaa til behandling af denne sag, var, at det efter hans mening var forhastet. Jeg tror ikke, at den betragtning i realiteten har saa stor betydning. Hans paastand om, at kongedømmet ikke har rod i det norske folk, har allerede faaet sin besvarelse af denne forsamling - den har faaet et saa kraftigt svar, at jeg troede, vi nu maatte være forskaanede for den slags udtalelser. Med hensyn til deltagelsen i kroningshøitidelighederne er det ogsaa min mening, at der denne gang er ganske exceptionelle forhold tilstede. Man kan ikke, som repræsentanten fra Porsgrund tænkte, blot se hen til, hvilken fremgangsmaade man har fundet det formaalstjenligt at benytte ved tidligere anledninger, hvor det norske folk har været repræsenteret ved dets civile og geistlige øvrighed, ved stærkere kommunerepresentationer og ved en deputation herfra. Det kunde under almindelige omstændigheder være rimeligt; men noget andet er det iaar. Jeg mener, at næst efter det kongelige par selv skulde regjeringen og derefter hele det samlede Storting være dem, som først og fremst burde skaffes plads. Det forbauser mig derfor, at Trondhjems kommune har havt tvil om, hvorvidt der burde skaffes plads for hele Stortinget ved denne anledning. Hvorvidt der kan være plads ved festligheder af anden art, faar staa derhen; det faar man overlade til de kommunale autoriteter, som har med den sag at gjøre. Men for selve kroningsaktens vedkommende mener jeg, at ved denne anledning bør i ganske anden udstrækning end nogensinde tidligere det norske folk repræsenteres, ikke som tidligere ved embedsmænd og andre, men ved det samlede Storting, som er de rette repræsentanter for folket.

Eriksen: De skrivelser, som af præsidenten blev oplæst, rygger ikke i mindste maade den opfatning, som jeg gjorde gjældende. Er det nødvendigt af praktiske grunde

nu at træffe foreløbig bestemmelse om, hvorledes man skal bære sig ad ved disse ceremonier, saa bør regjeringen fremsætte sit forslag om bevilgning og først og fremst faa afgjort det spørgsmaal, om vi skal bruge penge til en saadan skik som denne. Det er vel den eneste rigtige fremgangsmaade først at afgjøre, hvorvidt der skal bevilges til en saadan ceremoni og om den skal finde sted, og først bagefter kan der være tale om at træffe bestemmelse med hensyn til den nærmere ordning.

Konow: Jeg vil ikke udtale mig om, hvorvidt nogen kroning skal foregaa eller ikke. Jeg antager, at flertallet i denne forsamling forlængst har besluttet det, saa det er vistnok ganske unødvendigt at fremlægge nogen egen mening derom. Ligeoverfor hr. Eriksens udtalelse om, at selv i Danmark, hvor kongedømmet var saa rodfæstet, var ikke de to sidste konger kronet, vil jeg sige, at netop det taler for en kroning i Norge. Kongedømmet er ikke saa rodfæstet i Norge som i Danmark, og derfor kan det være meget forstandigt af det ledende parti at lade kongen krone. Men det var egentlig ikke derom, jeg forlangte ordet. Jeg begjærede ordet for at slutte mig til de udtalelser, som fremkom fra hr. Jørgen Knudsen. Jeg synes ikke, der er nogen mening i, at det samlede Storting skal møde ved kroningen i Trondhjem. Vi kan ikke møde frem som Storting - i ingen egenskab kan vi møde frem som Storting. Vi kan sende vor deputation, saaledes som det tidligere har været fremgaaet ved kroningshøitideligheder i Trondhjem; men at lade det hele Storting møde frem er meningsløst; thi vi kan ikke der i nogen henseende optræde som statsmagt. Men vi lader os repræsentere, og vor deputation møder frem som ved tidligere anledninger. Hvorfor skal vi dog paadrage statskassen alle disse unødige udgifter? Selv om man nu vil have en kroning, selv om man finder det paakrævet, hvorfor skal saa Stortinget desuden belaste statskassen med en udgift, som vel ikke kan ansættes under kr. 30 000,00 - kr. 40 000,00? Der er ingen mening i det. Jeg synes, vi faar gjøre, som vi tidligere har gjort: Vi vælger en deputation, og den repræsenterer Stortinget - af høflighedshensyn - ved kroningen.

Eriksen: Jeg indrømmer, at den betragtning, som repræsentanten fra Hedemarkens amt gjorde gjældende, tilsyneladende kan høres overbevisende ud; men ved nærmere overveielse tror jeg dog ikke, den staar. Jeg indrømmer, at det er rigtigt, at ved sammenligning med Danmark er kongedømmet her rodløst; men man faar det ikke til at fæste rod fordi om man bruger en saadan middelaldersk skik som at salve og krone kongen. Det er saa længe, siden det er skeet, og det kunde jo hænde, at tænkemaaden nu i virkeligheden vil være saadan, at naar man ser dette foregaa, og naar bladene med alt muligt snobberi fortæller i enkelthederne, hvorledes det hele gik for sig - det kunde jo hænde, at det gjorde den stik modsatte virkning,

og at man istedet fik en fornemmelse af, hvor barnsligt det hele tager sig ud i vor tids tænkemaade. Jeg er ræd for, at det kommer til at virke saaledes.

Havig: Man kan vel gaa ud fra, at det har været tanken, at Stortinget skulde reise paa statens bekostning. Jeg vil da tillade mig at spørge, om præsidentskabet har nogen formening om, hvor store udgifter der omtrent vil forvoldes for staten ved et saadant fremmøde for det hele Storting.

Præsidenten: Dette møde idag er nærmest foranlediget for at faa udtalelser fra Stortinget om, paa hvilken maade det ønsker at lade sig repræsentere. I tilfælde af, at der her skulde være flertal for, at Stortinget i sin helhed skulde være tilstede, har vi i præsidentkollegiet talt om, at man da burde overlade f.eks. til arbejdsordningskomiteen, som jo er sammensat af præsidenterne og komiteformændene, nærmere at drøfte sagen og i tilfælde fremkomme med indstilling til Stortinget om, hvordan man havde tænkt sig det ordnet.

Graarud: De skrivelser, som præsidenten oplæste fra Trondhjem, har fjernet de betæneligheder, som jeg havde ved, at man skulde arrangere sig saaledes, at hele Stortinget skulde reise op til kroningen. Det eneste, som ikke tiltaler mig ved et saadant arrangement, er den svære bekostning, som derved forvoldes statskassen, og som jeg mener ikke er nødvendig. Der kan være to maader at ordne sig paa, enten saaledes at det hele storting officielt reiser og repræsenterer i Trondhjem, eller at Stortinget vælger en deputation, som repræsenterer Stortinget, men at der da er adgang for dem, som ønsker det, til at deltage i festlighederne, saaat der ogsaa skaffes plads til dem. Det sidste vil falde ulige meget billigere, og jeg mener, at noget af det væsentligste ialfald for de fleste her i forsamlingen er, at de faar adgang til at være tilstede ved festlighederne. Det sidste vil tiltale mig mest, nemlig at vælge en deputation og at give adgang for dem, som ønsker det, til at være tilstede; men jeg vil i tilfælde stemme for begge maader at arrangere sig paa.

Havig: Det forekommer mig, at i disse tider, hvor budgettet er saa spendt, og hvor man maa spare paa alle kanter, kan man ikke se bort fra den side av sagen, hvad fremmødet vil koste. Hvis stortingsmændene skulde have sædvanlig diæt - og mindre kunde de ikke have ved en saadan leilighed - saa ved vi alle, at det vil blive kr. 1400 à 1500 om dagen, og at det hele vil andrage til ikke saa faa tusen kroner. Før man derfor afgjør spørgsmaalet, maa det være af interesse ogsaa at faa bragt nogenlunde paa det rene omkostningerne. Jeg er forresten - bortset fra den side af sagen - lidet stemt for, at man skulde skride til en saadan ekstraordinær forholdsregel som at lade hele Stortinget in corpore møde frem i Trondhjem. Jeg

synes, det maa være tilstrækkeligt, naar man indskrænker sig til at sende en deputation; man kunde jo gjøre den lidt mandsterk, hvis man saa syntes.

Solberg: Jeg er enig i den betragtning, som specielt statsraad Konow gjorde gjældende. Jeg kan ikke indse, at der er nogen anden reel grund end den, at repræsentanterne har lyst til at være tilstede, som skulde berettigede til den ting at lade hele Stortinget møde op. Det kan ikke være af hensyn til Stortingets eller nationens værdighed, at saa skulde ske, men det maatte være, fordi Stortingets medlemmer som private personer finder, at de har lyst til at være med paa dette, og det siger jeg ikke noget om; men da er den naturlige konsekvens deraf, at man faar betale for sig selv, i tilfælde af at man vil være med. Hvad udgifterne angaar, tror jeg ikke, at de bliver saa forfærdelig store. Der vil formentlig kræves 5000 à 10 000 kroner; jeg tror ikke, at der kan blive synderlig mere; thi mere end 100 kroner pr. snude kan det ikke koste at være med deroppe. Det er imidlertid ikke for mig nogen afgjørende betragtningsmaade. Det afgjørende for mig er, at jeg synes, det vilde være ligefrem latterligt. Jeg forstaar nemlig ikke, at der kan paaberaabes noget andet reelt hensyn, end at man har lyst til at være tilstede, for at finde ud, at hele Stortinget bør være der.

Svendsbøe: Jeg har forstaaet det saaledes, at præsidentskabet ønsker at faa høre udtalelser fra Stortingets medlemmer i anledningen. Jeg vil da straks sige, at jeg har havt den tanke, at hele denne historie med kroningen muligens kunde udsættes. Saavidt jeg ved, har man ikke ved tidligere tronskifter allerede det første aar efter gaaet igang med dette; men jeg ser, at der allerede træffes forberedelser, og fra Trondhjem er trykket nok saa sterkt, saaat det kanske nu er uundgaaeligt. Saalænge der er gjældende bestemmelse om denne ceremoni, faar man vel da gaa paa det, ihvorvel jeg tror, at tiderne nu er saadanne, at det havde været bedre, om man havde kunnet vente til et senere aar og ikke nu tage alt med en gang. Men den mening er jeg kanske alene om, saa jeg skal ikke opholde mig yderligere derved. - Hvad angaar spørgsmaalet om, hvor fyldig repræsentationen skal være, saa tror jeg, at budgettet tilsiger, at der gaaes frem med fornøden varsomhed. Kan vi lade deputationen være saa talrig, som den har været ved tidligere lignende leiligheder, saa faar vi nøie os dermed. Er her repræsentanter, som ønsker at være tilstede paa egen bekostning, saa maa man gaa ud fra, at Trondhjems kommune vil finde sig foranlediget til at skaffe dem anstændigt logis og ligeledes plads i kirken.

Carl Stousland: Jeg tror, at præsidentskabet har gjort sig til talsmand for en ganske almindelig udbredt mening blandt Stortingets medlemmer, naar det har slaaet til lyd for, at Stortinget samlet skulde deltage i

kroningsfestlighederne i Trondhjem. Derfor mener jeg, at præsidentskabet bør faa vide, i hvilken udstrækning den opfatning er tilstede. Det forundrer mig, at saa mange, som jeg dog tidligere har hørt udtale sig for det, nu tier stille. Det var væsentlig, for at ikke de, som her har udtalt sig for det, skulde blive i altfor stor minoritet, at jeg begjærede ordet. Naar det er sagt, at den tanke, at Stortinget samlet skulde overvære kroningshøitideligheden, som jeg forudsætter skal finde sted - det er et spørgsmaal, som jeg ikke ønsker at udtale mig om - naar det er sagt om den ide, dels at den er meningsløs, og dels at den er latterlig, saa er det meget muligt, at det er vedkommende repræsentants opfatning. Jeg deler ikke den opfatning. Jeg tror ikke, at det er hverken det ene eller det andet, om jeg end indrømmer, at kroningsakten vistnok kan finde sted uden vore personers nærvær; men at det er latterligt, eller at det er meningsløst, det tror jeg ikke. Det forundrer mig noget, at der fra Trondhjems autoriteters side fremkom et udtryk som, at det vilde blive vanskeligt at skaffe plads for et saa stort antal medlemmer fra en enkelt "institution". Det syntes jeg var paafaldende. Jeg var opmærksom paa, at det senere er forandret derhen, at der er plads nok, at hele denne "institution" er hjertelig velkommen. Og det finder jeg naturligt; for denne saakaldte "institution" er nemlig det norske folk. Stortinget er udtryk eller repræsentation for hele nationen, og en saadan institution burde man have plads for deroppe. Vi hørte altsaa efter den anden skrivelse, at der baade er plads, og at vi er velkomne. For at fatte mig i korthed: hvis der fremsættes forslag om, at der helt eller delvis skal bevilges de fornødne midler til, at Stortinget samlet skal overvære kroningen, saa agter jeg at stemme for et saadant forslag, vel vidende om, at der er noget, som heder budgetmæssige hensyn, men jeg skulde tage merkelig fejl, om ikke det norske folk udover by og bygd ønsker sig direkte repræsenteret ved sine repræsentanter her i nationalforsamlingen og ikke ved en eller anden lokal embedsmand. Jeg agter at stemme for det, selv om det skulde influere paa mit gjenvalg.

Bergesen: Det forekommer mig, at spørgsmaalet om, hvorvidt Stortinget skulde møde op ved kroningen, i nogen grad er afhængigt af, hvorvidt de forskjellige kommunestyre skal sende deputationer. Hvis det er meningen, at kommunerne sender deputationer, forekommer det mig, at det vilde være at sende to sæt repræsentanter fra de forskjellige distrikter; jeg synes, at man maa have det spørgsmaal paa det rene. Skal hele Stortinget reise op, saa maa der vel alligevel vælges en deputation til festlighederne, der maa alligevel være nogen, der fungerer som deputation; for ved alle anledninger kan vel ikke alle 114 være tilstede. Man maa huske paa, at der vil komme til at møde op et meget stort antal udlændinger, som maa skaffes plads. Jeg ser fra kong Oscars kroning i 1873, at

der var, saavidt jeg kan faa det til, 12 stortingsmænd og præsidenten tilstede; men der var en masse oberstløjtnanter og amtmænd tilstede ved taffelet. Der sad ved taffelet ca. 170 mand i det hele. Jeg mener altsaa, at det er en væsentlig sag at faa afgjort, hvorvidt kommunestyrene kommer til at sende repræsentanter fra de forskjellige distrikter.

Brynildsen: Naar hr. Solberg sagde, at grunden til, at stortingsmændene vilde reise op, kun var den, at de skulde have lyst til at være med, tror jeg, at det er et fuldstændigt fejlsyn paa hele begivenhedens betydning. Det er ikke af nyfigenhed eller lyst til at være med, men det er som en historisk afslutning paa begivenhederne i 1905, at Stortinget bør være nærværende ved denne anledning. Det syn tænkte jeg at ogsaa hr. Solberg vilde have paa det. Jeg tror ikke, det er, for at nogle enkelte medlemmer har særlig interesse af at være med, men netop fordi dette er det sidste led i de historiske begivenheder, det er det, som taler for, at man skulde være med. Hr. Bergesen frygtede, at man kunde komme i kollision med den kommunale repræsentation. Nu vel, det kan være rimeligt, at kommunerne vil lade sig repræsentere; men det maa være fuldt tilstrækkeligt for dem, at det sker ved hver enkelt kommunes ordfører; mere behøves ikke for at repræsentere kommunerne. Jeg kan ikke skjønne andet, end at forøvrigt det samlede storting maatte være nærmest til at repræsentere. Jeg fastholder, at det er netop den historiske grundvold for dette, som vi skal respektere, det er den, som betinger, at Stortinget bør være tilstede ved denne anledning.

Brønne: Da det kom repræsentanterne fra Trondhjem leilighedsvis for øre, at Stortingets samtlige medlemmer kunde ønske at være tilstede ved kroningen i Trondhjem, fandt repræsentanterne fra Trondhjem, at den tanke var meget naturlig; vi fandt det rimeligt, at Stortingets medlemmer, som havde været med paa det store verk ifjor, vilde se dets afslutning. I den anledning henvendte vi os til rette vedkommende i hjembyen, for hvem vi forklarede sagen, og som gav tanken sin tilslutning. Som i det første brev fra magistraten anført, fandt man vistnok strax vanskelighederne ved dens realisation meget store; thi det er jo saa, at det ikke er saa let i en haandvending at raade bod paa liden plads; men jeg tror at kunne forsikre, at om end husrummet kan være noksaa knapt, saa er hjerterummet for Stortingets medlemmer stort oppe i Trondhjem, og hvis Stortinget vil tage til takke med, hvad byen efter fornyede overvejelser tror at kunne byde det, vil jeg paa Trondhjems vegne ønske Stortingets medlemmer velkommen der op og dermed gjentage magistratens henvendelse til Stortinget. Dermed vil jeg selvfølgelig intet have udtalt om maaden, hvorpaa færden skal arrangeres forøvrigt, - om hver enkelt repræsentant har at bekoste reisen, eller om denne skal blive en udgift for

statskassen; det er noget, som jeg mener, det i denne forbindelse ligger udenfor min opgave at udtale mig om.

Th. Stousland: Jeg kan ikke finde, at den ting, at Stortinget kun lader sig repræsentere ved en deputation ved kroningen, vil kaste nogensomhelst skygge over begivenhederne i 1905; jeg tror, at de begivenheder beholder sin storhed, selv om Stortinget arrangerer sig paa en praktisk maade og lader sig repræsentere ved en passende deputation ved kroningen. Jeg tror, at det vil passe bedst i vor praktiske tid, og at der ikke kastes større glans over Stortinget ved, at det samlede storting møder frem, end ved, at man lader sig repræsentere ved en deputation; jeg tror ikke at den handling derved vil vinde mere i det norske folks bevidsthed. Det gjælder i det hele at arrangere sig paa en økonomisk og praktisk maade, og det tror jeg sker bedst ved at der kun udsendes en deputation som ved tidligere leiligheder.

Egede-Nissen: Jeg er jo selvfølgelig enig med dr. Eriksen i, at denne sag ikke burde været behandlet, før det var bestemt, hvorvidt der skulde være kroning eller ei. Men naar nu sagen engang er kommet op, saa vil jeg sige, at jeg er i høieste grad forbauset over, at der findes mennesker i denne forsamling, som synes, det er anstændigt, at vi paa statens bekostning, hele hurven, skulde reise og se paa kroningen. Jeg synes, det er en saa meningsløs tanke, at jeg forstaar ikke, at der er nogen, der vil forsvare den her i salen. Ja, jeg vil jo ikke, om man saa kostede mig ti gange ned fra Vardø, være med paa en saadan i mine øine latterlig ting. Man faar desuden huske paa, hvordan det vil tage sig ud, om denne forsamling vilde kaste bort en 30000 kroner, for at være med i kroningsceremonierne. Hvad indtryk vil det gjøre ude i vort folk? Jeg synes, det er meget lidet tiltalende, at der er dem, som vil i et saadant øiemed som dette kaste statens penge bort.

Thoresen: Det forundrer mig at høre, at saavidt mange her idag udtaler sig imod, at man skal deltage i høitideligheden i Trondhjem. Naar man har talt med herrerne underhaanden, saa har der ikke været mange, saavidt jeg har erfaret, undtagen de har været enige i det. Der er fremholdt den tanke: Stortinget stod samlet den 7de juni; det vilde tage sig noksaa godt ud, om saa mange som muligt ogsaa kunde staa samlet, naar afslutningen paa det hele skal udføres. Jeg vil saaledes faa lov at slutte mig til de udtalelser, som er fremkomne her om, at saa mange som muligt, om muligt det hele samlede storting, kunde deltage. Jeg slutter mig saaledes til repræsentanten fra Hamar i hans udtalelser.

Thallaug: Jeg er selvfølgelig enig i, at omkostningsspørsmålet vil volde vanskeligheder, specielt under de nuværende omstændigheder. Mig vilde det

personlig tilfredsstille mest, om enhver repræsentant fik adgang til at være tilstede og at reisen foretages paa egen bekostning. Men hvis der derved kunde stille sig vanskeligheder i veien for enkelte, saa kunde man f.eks. gjøre det paa den maade, at man lod vedkommende faa skydsgodtgjørelse, men ikke nogen diæt.

A. Berge: Jeg hører til dem, som har ment, at det stemmer med hele situationen, det vil passe nok saa godt som afslutningsled paa, hvad der skeede, og det vil tale til stemninger ude i vort folk, som jeg vurderer høit, stemninger, som jeg mener, er gode, om Stortinget mødte frem. Men nogen realitet er der ikke i det, siger man. Nei, der var ingen realitet i, at Stortinget mødte i flok og følge i Vor frelsers kirke, da arbeidet var fuldført, der var ingen realitet i det af det slags, som man kan matematisk regne ud, som man kan tage og føle paa; men det var udslag af en stemning og indeholdt en aandelig værdi, som jeg vurderer sterkt. Dersom dette var en kroning som de, vi har havt i de forløbne 90 aar, vilde ingen have fundet paa, at Stortinget skulde møde fuldtalligt; man vilde have sendt en deputation, som man har gjort bestandig før, og som har svaret til forholdene. Men jeg tror ikke, man her kan bortse fra, at dette er, som det er nævnt tidligere, en overordentlig stor begivenhed, - ikke dette, at man kroner en mand til konge, men dette, at man lægger slutstenen paa det norske folks gjenreisning som hel, selvstændig nation. Det, mener jeg, er saa stor en ting, at det fortjener, at der gjøres lidt ekstraordinært. Det kan hændes, at man vil faa medhold fra enkelte kredse udover landet i, at dette er meningsløst og upraktisk o.s.v. For mig er det ikke meningsløst, for mig indeholder det god mening. Hvad det økonomiske spørsmåal angaar, er det saa, at det koster penge. Hvis man tilstaar repræsentanterne diæter, koster det 1404 kroner om dagen; lad os sige, at der gennemsnitlig vil gaa 5 à 6 dage for repræsentanterne, saa bliver det 7 à 8000 kroner. Om repræsentanterne kjører frem og tilbage med statens jernbanevogne, saa vil jo ikke det egentlig medføre nogen betragtelig udgift for den norske stat. Jeg ser tingen saaledes, som jeg tidligere har havt anledning til at udtale i præsidentmødet, at jeg vil anbefale, at man ordner sig paa den maade, saameget mere som der nu fra arrangementskomiteens side i Trondhjem ikke er noget i veien.

Castberg: Jeg føler heller ikke nogen oppfordring til ved denne leilighed at komme ind paa spørsmålet kroning eller ikke kroning; der bliver vel anledning til senere at behandle det spørsmåal i forbindelse med bevilgningen til kroningen. Jeg vil kun her gjøre den bemerkning, at hvad man end kan mene om kroning og salvning o.s.v. i et kongedømme af den gamle art, i et kongedømme af Guds naade, saa forekommer det mig nu at være en anakronisme, ialfald er det meget tvilsomt, om det staar i pagt med et

kongedømme af den art, som vi har nu, et kongedømme, hvor kongen udelukkende henter sin magt fra folkets vilje, hvor ethvert religiøst moment ved kongedømmets indførelse og kongevalget er fuldstændigt borte. Men der er æsket udtalelser fra Stortingets medlemmer om det foreliggende spørgsmaal, og da kan jeg ikke andet end helt ud slutte mig til de udtalelser som er faldt fra mange sider af salen om, at det vil være en besynderlighed, om Stortinget til og med paa statens bekostning, men selv bortset derfra, skulde møde op "samlet", som det heder, in corpore ved denne leilighed. Jeg tror ikke, man kan opnaa, at Stortinget reiser samlet, jeg tror, der vil være en hel del af Stortingets medlemmer, som, hvad der end besluttes, af en eller anden grund ikke vil møde op, og det ligger allerede heri, at det ikke er Stortinget som institution der møder; thi i Stortingets optræden som institution pligter alle at deltage; men i denne lystreise til Trondhjem vil man ikke pligte at deltage. Jeg tror, som sagt, der vil være adskillige, som ikke kommer til at deltage, saa "samlet" storting faar man ikke. Men er det til og med meningen, at dette skulde foregaa paa statens bekostning, ja, saa er jeg bange for, at den tale, som hr. Berge nævnte, til stemningen i vort folk, der skulde ligge i dette, baade talen og svaret, vil blive af en ganske anden art, tror jeg, end hr. Berge forudsatte. Naar man er kommet dertil, at man sparer, hvad man kan, paa alle smaa og store udgifter af hensyn til, at man nu har gaaet og maa gaa til en række skatteforhøielser, saa tror jeg, det vil ligge nær for vort folk at spørge, om man skal tage disse penge og bruge dem ogsaa til den slags foranstaltninger, som der her er tale om. Jeg kan forstaa, at det kan være fristende for repræsentanterne, og folket vil ogsaa kunne forstaa, at det er fristende for repræsentanterne at faa anledning til at foretage en saadan reise. Men jeg tror ikke, at det i folkets opinion vil være tilstrækkeligt til at forklare, at dette sker, og jeg tror heller ikke, at det vil lykkes at faa vort folk til at se denne lystreise til Trondhjem saa sentimentalt, eller til at betragte den som "slutstenen" paa frigjørelsesverket af 1905. Nu har vi hørt dette om slutstenen saa ofte. Da der blev foretaget kongevalg, udtalte præsidenten: Nu lægger vi slutstenen paa det, som foregik i 1905. Da vi stod overfor diplomatbudgettet, blev det sagt, at nu stod vi overfor slutstenen paa frigjørelsesverket af 1905. Nu hører vi, at det er denne ceremoni oppe i Trondhjem, som skal være slutstenen paa begivenhederne i 1905. Jeg er bange for, at hvis vi skal fortsætte slig, bliver der ikke ende paa slutstene. Jeg tror heller ikke, at det holder stik det, som blev sagt af en æret repræsentant her, at folket vil kræve, at dets repræsentanter er tilstede ved denne fest oppe i Trondhjem, og derfor gjerne vil yde sit bidrag dertil ogsaa. Aa nei, denne kroning, hvis den skal foregaa, saa foregaar den nok lige godt, enten der reiser en hundrede stortingsmænd derop eller ikke. Det er en reise, som vil

blive betragtet som en fornøielsesreise for Stortingets medlemmer, og i denne fornøielsesreise vil en hel del af repræsentanterne ikke deltage, tror jeg. Men de, som deltager er det altsaa meningen ikke skal deltage paa egen bekostning, men paa skatydernes bekostning. Af hr. Thallaug blev der antydet den fremgangsmaade, at repræsentanterne kunde reise paa egen bekostning, men at man kunde sørge for, at de, som kom der, fik plads. Ja, det er en ganske anden sag. Er der nogen af Stortingets medlemmer, som ønsker at reise didop paa egen bekostning, saa forudsætter ogsaa jeg, at der vil blive sørget bedst muligt for dem, at man behandler dem høfligst og hensynsfuldest muligt. Men at Stortinget skal reise derop som institution, som det kaldes - jeg synes, det fra alle sider seet er mærkværdigt, at den tanke virkelig kan hævdes her i forsamlingen.

Skilbred: Jeg har forstaaet det slig, at naar præsidentskabet idag har forelagt dette spørgsmaal for Stortinget, maa det være under den forudsætning, at Stortingets reise skal ske paa statens bekostning, for ellers behøvede selvfølgelig ikke spørgsmaalet at forelægges for denne forsamling. De forslag, som maatte fremkomme, om, at Stortinget skal reise paa egen bekostning, forekommer mig derfor, at være aldeles overflødige. Men naar der er tale om, at Stortinget skal reise til Trondhjem paa statens bekostning i anledning af kongekroningen, saa vil jeg sige, at det vil jeg for mit vedkommende være imod. Jeg antager, det er slig at forstaa, at præsidenten vil fremsætte forslag, saa at der vil være anledning til at votere over denne sag, og at ikke Stortinget her skal komme med udtalelser bare saadan i sin almindelighed.

Jeg forlangte nærmest ordet i anledning af en udtalelse af repræsentanten fra Skien. Han sagde, at han var temmelig sikker paa, at folket udover landet gjerne saa, at Stortinget paa statens bekostning reiste op til den store høitidelighed i Trondhjem i anledning af kongekroningen. Jeg tror, at repræsentanten i fra Skien i dette tilfælde tager grundig fejl; det gjælder ialfald ikke det store brede lag af folket. De ønsker sandelig ikke større udgifter for statskassen end dem, vi har, og større end dem, som er høist nødvendige. Jeg tror de vil blive noksaa ilde tilmode - jeg kan vel bruge det udtryk - naar de f.eks. skal ind til bankerne og fornye sine vekselobligationer, og de saa faar et tillæg til den udgift, de har i den anledning, og de da skal tænke paa, at blandt andre udgifter, dette skal gaa til, er ogsaa den ting, at vi har sendt hele Stortinget til Trondhjem; jeg tror, det bliver en lidt sur fornemmelse, det. Man har fremhævet her, at man stod enig den 7de juni, og vi gik alle sammen til Vor Frelzers Kirke, efterat slutstenen var lagt, blev det sagt. Men nu er det jo en ny slutsten, som skal lægges. Naar Stortinget stod samlet ved disse anledninger, skulde det være en saa stor høitidelighed, og

det skulde skaffe en saadan uendelig stemning ude blandt folket. Den tale forstaar ikke jeg. Jeg tror, at stemningen vil blive ganske anderledes stor ude blandt folket, om repræsentanterne viser resignation, sender en deputation til kroningen, og selv sidder hjemme eller reiser paa egen bekostning. Det, at man stod samlet den 7de juni, var jo noget, man var nødt til for at frelse landet, og at man gik til kirken efterpaa, indrømmer jeg, var en pen handling; men det kostede ingenting. Og jeg anser det ogsaa for mindre stemningsfuldt at reise samlet til kroningen end at gaa i kirken efterpaa, saa jeg for mit vedkommende vil bede om at faa anledning til at stemme mod, at man paafører staten disse udgifter.

Præsidenten: I anledning af den sidste udtalelse vil jeg sige, at det var ikke egentlig meningen, at vi skulde træffe nogen afgjørelse her i aften. Meningen var at faa høre Stortingets mening om denne ting, da der i tilfælde paa grund af de fornødne arrangements i Trondhjem maa træffes en bestemmelse herom i den nærmeste fremtid.

Skilbred: Man faar ingen sikkerhed med hensyn til Stortingets stemning uden gennem en votering.

Præsidenten: Man kan jo lade debatten gaa.

Brynildsen: Jeg maa ogsaa erkjende, da det nu engang er bragt op i debatten, at for mig personlig vilde det ubetinget være behageligst at reise paa egen bekostning, og jeg vil ogsaa, da omkostningsspørsmaalet er trukket frem i forgrunden, støtte den tanke, der er fremholdt af hr. Thallaug, hvorvidt ikke det kunde lade sig gjøre. Jeg gad vide, om det ikke med god villie og med det efter min mening rette syn paa denne handling, lod sig gjøre, at de tilstedeværende repræsentanter - jeg taler ikke til dem, som allerede har udtalt sig saa bestemt mod betydningen af en kroning, men til dem, for hvem dette efter deres opfatning, staar som en handling, de pligtmæssig har at tage del i - om de ikke skulde kunne lægge tilside saa meget i den tid, som er igjen af denne session, at de kunde overkomme at reise for egen regning. Da vilde ethvert spørmaal om den mere eller mindre anerkjendende opfatning som man kunde vente at finde hos skatteyderne, falde bort. Det skulde vel ikke være aldeles uoverkommeligt, naar man virkelig har interesse for sagen og syn for det virkelig historiske berettigede heri, at man i de maaneder som er igjen reserverede et beløb stort nok til at opfylde den pligt, som man maatte finde her at paahvile stortingsmændene, uden at vække nogensomhelst forargelse hos skatteyderne. Jeg henstiller denne tanke til nærmere overveielse. Jeg tror, at det kanske for alle vilde være den behageligste form at løse vanskelighederne paa.

Holsen: Under samtaler om dette spørsmål har jeg faaet det indtryk hele tiden, at det var omtrent et enstemmigt ønske i denne forsamling, at Stortinget i sin helhed skulde reise op til Trondhjem. Jeg var nok forberedt paa, at nogle faa af disse sædvanlige kunde komme til at sætte sig derimod; men jeg troede, at det ialfald vilde blive et forsvindende mindretal. Heller ikke har jeg havt nogen frygt for, at den store flerhed ude blandt folket - jeg regner det flertal, som var med at stemme ja ved sidste afstemning - vilde tage nogensomhelst forargelse af, at hele Stortinget ved en saadan anledning reiser derop. Jeg tror, at man ofte kan gjøre sig mere forskræmt ligeoverfor vælgerne, end der virkelig er grund til. Men naar dette ogsaa skal gjøres til en partisag, naar man skal dele sig i et knapt flertal og et stærkt mindretal, da er jeg mest tilbøielig til at tro, at det hyggeligste vil være, at enhver betaler for sig og lader statskassen være udenfor. En saa forfærdelig stor kapital kan jo ikke blive for de enkelte repræsentanter, at det er værd at stifte forargelse, reise agitation og vække splittelse udover landet paa grund af dette. Men om man i denne stund afgjør, hvorvidt Stortinget skal møde, saa bliver det spørsmål aabent, hvorledes man vil ordne sig med reiseudgifterne for repræsentanterne. Jeg synes ikke, det er rigtig hyggeligt for Stortingets medlemmer at reise for statens regning, naar resten, halvdelen kanske af Stortingets medlemmer skal have dette som en anklage.

Hans Hansen: Præsidenten udtalte, om jeg ikke misforstod ham, at det var meningen, at denne sag senere skulde behandles af arbejdsordningskomiteen. Jeg vil tillade mig at henstille til præsidenten at fremsætte forslag om, at saa sker. Jeg tror ikke, at man her nu vil kunne komme til noget resultat, og jeg mener, at arbejdsordningskomiteen kan arbeide videre paa det - jeg tør sige - ganske alsidige materiale, som man gennem denne debat har faaet. Jeg tillader mig altsaa at henstille til præsidenten, at saa sker. Jeg skal ikke komme ind paa realiteten, men jeg vil dog have sagt i tilslutning til andre talere, at det gaar dog ikke an at sætte dette i klasse med de repræsentationer, som der tidligere ved lignende leiligheder har været. Det mener jeg, man maa medgive, at stillingen er en noget anden, end den under helt ordinære forhold tidligere har været.

Brunchorst: Jeg vil støtte den henstilling, som kom fra repræsentanten fra Drammen om, at debatten nu afsluttes, og at arbejdsordningskomiteen forbereder sagen. Hvad mit eget standpunkt til sagen angaar, slutter jeg mig til de herrer, som har ment, at Stortinget bør repræsenteres ved en deputation. Men der bør aabnes adgang for de stortingsmænd, som ønsker at deltage helt og holdent paa egen bekostning, til at faa adgang til den ceremoni, som skal foregaa. Paa nogen anden maade synes jeg ikke, det gaar an at stille sig. Naar det udtales fra forskjellige

hold, at en del repræsentanter ikke vil deltage, synes jeg ikke, det vilde være videre passende, at de andre bevilger sig penge af statskassen for at deltage.

Præsidenten: Som jeg antydede ved begyndelsen af dette møde, var grunden til, at vi bragte sagen frem her, den, at vi fandt, at den maatte sendes til en komite, som kunde ordne det fornødne med hensyn til Stortingets deltagelse, og jeg nævnte da arbejdsordningskomiteen som den, der dertil kunde være mest skikket. Og efter de udtalelser, som er kommet i dette møde og specielt fra de to sidste talere, vil jeg foreslaa, at arbejdsordningskomiteen tager under overveielse, paa hvilken maade Stortinget skal lade sig repræsentere ved kroningen i Trondhjem, og da i tilfælde fremkommer med indstilling derom.

Bratlie: Saavidt jeg har paahørt denne debat, er det væsentlig fra en enkelt leir eller gruppe her i salen, at udtalelserne er fremkommet mod den tanke, som er fremholdt om, at hele Stortinget skal møde op. Da jeg for min del deler den anskuelse, som i saa henseende er gjort gjældende, finder jeg at burde udtale denne mening, for at debatten ikke skal give anledning til misforstaaelse. Jeg mener, at baade det naturligste og værdigste vil være, at Stortinget lader sig repræsentere ved en valgt, officiel deputation og ikke fremmøder in corpore. Jeg tror, at dette sidste vilde være et arrangement, som hidtil er helt ukjendt baade hos os og andensteds; og jeg mener, at selv under de ekstraordinære forhold, som jeg er villig til at erkjende i nogen grad foreligger i dette tilfælde, vil det ikke lettelig blive forstaaet udenfor denne sal, at hele Stortinget, hele landets nationalforsamling møder frem ved kroningen. Jeg kan ikke lade være at bede taget i betragtning den kritik, som i den senere tid hyppig er kommet til orde over, at stortingsarbeidet ikke drives med den fornødne iver og hurtighed; jeg mener, at Stortinget i tide bør være vaagent ligeoverfor den slags udtalelser i offentligheden. Vi bør ikke lægge det døde øre til, indtil det kommer did, at der ligefrem gjør sig gjældende, hvad en tidligere taler kaldte "forargelse" over vor færd ude i folket; men vi bør i tide være opmerkemme paa, at den kritik der holder paa at vaagne ligeoverfor Stortinget, ikke faar berettiget grund; vi bør strengt forsøge at undgaa alt, som kan føre os det mindste skridt over paa et omraade, der giver berettigelse for kritiken. Jeg mener, at vi her har noget ganske vigtigt at verne om for Stortinget; hensynet til Stortingets værdighed rækker efter min mening meget længer her end den interesse, som kan ligge i, at vi møder talrig frem i Trondhjem.

Hougen: Jeg forlangte ordet for at spørge, om det var præsidentens mening, at vi allesammen skulde udtale os idag om dette spørsmål. Jeg kan ikke skjønne, at man paa anden maade kan faa vide Stortingets mening, end enten ved at vi allesammen udtaler os, eller ved at der afstemmes.

For mit eget vedkommende vil jeg kort og godt udtale, at jeg nok kan erkjende, at, hvis der i det hele taget skal foregaa en kroning, saa vilde det være en smuk maade at feire kroningen paa, om hele Stortinget mødte frem; men jeg synes, at det vilde være aldeles uforsvarligt at paabyrde skatyderne udgifter til hele Stortingets fremmøde. Jeg vil imidlertid henstille til præsidenten, om han ikke istedenfor at foreslaa sagen oversendt til arbejdsordningskomiteen kunde fremsætte forslag om, at hele Stortinget møder op, forat vi ved en afstemning først kan faa vide, hvor sterk stemning der er for dette. Det kan lidet hjælpe, at arbejdsordningskomiteen overveier sagen og fremlægger indstilling kanske om hele Stortingets deltagelse, hvis det bagefter viser sig, at Stortinget ikke vil reise. Det rimeligste er derfor først at faa en afgjørelse heraf. Hvilken stemningen her er, det er det ikke let at vide uden en votering. Hr. Holsen kom hid, fortæller han, med den opfatning, at det var bare "de sedvanlige", som var mod dette. Hvem han mener med de sedvanlige, ved jeg ikke; kanske det er d'herr. Jørgen Knudsen og Solberg; men det ligger jo vistnok nær at tænke, at det var andre, han sigtede til. Hr. Bratlie havde en lignende opfatning: det skulde være en enkelt kreds, som var imod. Jeg ved det ikke. Jeg har indtryk af, at det ikke er saa. Men vi maa dog have interesse af at faa det bragt paa det rene, om det er saa, at Stortinget paa statskassens regning vil reise derop. Det vilde være et vakkert arrangement som sagt; men meget kostbart og derfor uforsvarlig. Jeg vil henstille til præsidenten at fremsætte forslag, for at faa sagen bragt paa det rene.

Carl Stousland: Hr. Skilbred maa have mishørt eller misforstaaet mig. Han mente, at jeg skulde sagt eller troet, at vælgerne, særlig da paa mine kanter, ønskede, at Stortingets medlemmer vilde foretage denne saakaldte lystreise paa statskassens regning. Det har jeg naturligvis aldrig hverken sagt eller ment; men hvad jeg sagde, det var, at jeg mente mig at have grund til at tro, at hvis vedkommende kommune skal være repræsenteret ved denne akt oppe i Trondhjem, saa vil det tiltale den mere at være repræsenteret ved anledningen ved sin mand i nationalforsamlingen end ved en eller anden kommunal autoritet. Det har jeg sagt, og det er min opfatning af det. Jeg har videre sagt, at hvis der bliver fremsat forslag om at der skal gives hel eller delvis bevilgning til omkostningerne derved, saa vil jeg stemme for det, og jeg lægger til: selv om det skulde influere paa mit gjenvalg. Jeg er naturligvis opmærksom paa, at der ikke er sandsynlighed for, at man borte i min valgkreds vil sætte særlig stor pris paa at have min person tilstede; men hvis Skien skal være repræsenteret, gaar jeg ud fra, at byen vil finde det rimeligt at blive repræsenteret af sit medlem af nationalforsamlingen, det er det, jeg har sagt. Hvad tingen forøvrigt angaar, maa jeg - desværre fra

mit standpunkt seet - indrømme, at jeg blev skuffet; der var en anden stemning og en anden opfatning, end jeg havde gaaet ud fra, derborte i min valgkreds, ikke netop af det foreliggende forhold, men af med det forhold beslegtede spørsmåal. Min valgkreds havde en anden opfatning end jeg, og jeg tror, at den opfatning fremdeles gjør sig gjældende. Jeg antar, at min valgkreds gjerne vil se sig repræsenteret oppe i Trondhjem; jeg tror ikke, den saa gjerne netop vil se sig repræsenteret ved min person, men ved sin stortingsmand. Det synes jeg er en meget naturlig tanke. Det er den, jeg har givet udtryk for, og det er den, jeg vil vove at stemme for, selv om det gjælder en bevilling.

C. Berner: Da for en tid siden dette spørsmåal blev vakt i præsidentkollegiet, hvorvidt Stortinget skulde lade sig repræsentere ved den forestaaende kroning, og det derunder af nogle af præsidenterne blev udtalt, at der skulde være en sterk stemning i Stortinget for, at det hele storting var tilstede, saa maa jeg sige, at jeg havde mine store betæneligheder ved det, for det første af hensyn til forholdene oppe i Trondhjem; jeg troede, det vilde volde overmaade store vanskeligheder da, om det hele storting skulde møde op; dernæst af hensyn til bekostningen ved en saadan optræden af det samlede storting. Nu idag, da der blev holdt et møde af præsidenterne, blev de skrivelser refereret, som præsidenten ogsaa har læst op i mødet her, og af den sidste viser det sig jo, at vanskelighederne kunde greies oppe i Trondhjem, saa man ikke af den grund skulde lade sig afholde fra at lade hele Stortinget blive repræsenteret. Men i dette møde idag tog jeg ordet for, at før man bragte sagen frem her i Stortinget, skulde man have drøftet den først i en engere forsamling - jeg nævnte specielt arbejdsordningskomiteen - for at faa de forskjellige momenter, som her spiller ind, nærmere udredet. Jeg vil bare pege paa, at hr. Havig i begyndelsen af denne debat opkastede spørsmåal om, hvad udgifterne antagelig vilde andrage til, hvis det hele storting eller saa godt som det hele storting skulde reise op til Trondhjem. Det var en af de ting, som jeg troede fortjente nærmere at blive undersøgt. Nu har altsaa præsidenten stillet forslag om, at sagen skal gaa til drøftelse i arbejdsordningskomiteen, og det falder altsaa sammen med min tanke, som gik ud paa, at det skulde man allerførst gjøre; forsaavidt har jeg altsaa ikke noget mod det. Men jeg vil faa lov til at sige et par ord i anledning af de udtalelser, som er fremkommet her. Det, som det var præsidentens mening at faa drøftet i dette møde, var naturligvis, i hvilken officiel form Stortinget skulde lade sig repræsentere ved kroningen. Nu har der været tale om, at de repræsentanter, som vilde, kunde jo reise paa egen bekostning, og saa kunde man jo altid faa sørge for, at de blev givet en plads deroppe. Ja, det er en privat sag, det har ikke noget med Stortingets

officielle repræsentation at gjøre. Det er det ene, jeg vil have peget paa. Det andet er dette, at hvad man ellers kan mene om det at lade hele Stortinget møde op ved kroningen, saa tror jeg, det skal indrømmes, at hvis der her er et betragteligt mindretal, som er mod en saadan form for repræsentation, saa bør man ikke inklade sig paa det. Det er min bestemte formening, og det var ogsaa for at faa bragt nærmere paa det rene, hvordan stemningen antagelig er inden Stortinget, at jeg havde ønsket sagen drøftet i arbejdsordningskomiteen, før den kom op her. Som sagt, da præsidenten nu har stillet forslag om, at den videre behandling af sagen skal overgaa til arbejdsordningskomiteen, saa slutter jeg mig selvfølgelig til det.

Graarud: Jeg er enig med præsidenten i, at denne sag bør sendes til arbejdsordningskomiteen, men naar den nu sendes did, vil jeg anbefale arbejdsordningskomiteen, siden der her har gjort sig saa sterke økonomiske betæneligheder gjældende ligeoverfor en repræsentation af Stortinget deroppe, at den tager under overveielse at gjøre deputationen saa liden, som den kan gjøres. Dengang vi sendte en deputation ned til Danmark for at overbringe budskabet til vor konge, bestod deputationen af 8 mand. Jeg mener, at det burde være det høieste antal medlemmer, som stortingsdeputationen til kroningen i Trondhjem bestod af. Derved gjorde man de økonomiske betæneligheder fyldest, efterat der nu her er fremkommet saamange udtalelser mod, at det samlede storting skulde reise derop. Jeg er enig med hr. Berner i, at efterat saa mange har udtalt sig mod det, vilde det være en uting, om vi allesammen skulde reise, og da tiltaler det mig, som jeg udtalte første gang, jeg havde ordet, allermest, at der vælges en deputation; men jeg vil faa lov til at henstille til arbejdsordningskomiteen at gjøre opmærksom paa - det bliver jo privat altsaa - at der er en hel del stortingsmænd, som ønsker at reise derop for egen regning, privattime, og at der gjøres, hvad der kan gjøres, for at skaffe dem bedst mulig plads.

Olsen: Det forundrer mig nu at høre saa megen modvillie mod dette præsidentens forslag. Jeg har ikke hørt andet mand og mand imellem, end at alle har ønsket, at de kunde være med; men jeg har ikke hørt, at de har lagt vægt paa, enten de skulde koste det selv eller ikke. Jeg kan ikke finde det urigtigt at give sin mening tilkjende, om man ønsker at reise derop eller ikke, da jeg antager at Trondhjems Kommune vil gjøre sit til at lette repræsentanterne opholdet deroppe, hjelpe med logi eller ialfald betinge logi for dem. Jeg tror, at de fleste ikke lægger nogen vægt paa, eller engang ønsker at faa noget af statskassen til at reise for; men hvad de lægger vægt paa, er, at de faar adgang til kirken den dag. Noget andet finder jeg ikke er paakrævet eller nødvendigt. Det blev antydet af hr. Bergesen, at kommunestyrene skulde have

adgang til at sende en deputation. Jeg vil da spørge hr. Bergesen: Hvad mener han med kommunestyrene? - er det kommunestyrene i de store byer, eller er det kommunestyrene rundt omkring i hele landet? Saavidt jeg erindrer, har vi 600 kommunestyre omkring paa landsbygden. Skal alle disse faa lov til at sende deputationer? Og foruden dem maa vel alle høiere embedsmænd være selvskrevne til at faa plads der! Jeg vil henstille til arbejdsordningskomiteen, at den ialfald tager under overveielse at ordne det slig, at de repræsentanter, som vil reise paa egen bekostning, faar plads i kirken den dag; da tænker jeg, at de fleste er fornøiede.

Foss: Jeg har naturligvis ikke noget imod, at arbejdsordningskomiteen tager det af præsidenten nævnte forslag under overveielse; men en udtalelse, som faldt just nu fra hr. Berner, gjør, at jeg skulde anse det heldigt, om man ved en votering her kunde faa bragt paa det rene, hvad tingets medlemmer mener. Hr. Berner udtalte nemlig, at forsaavidt der skulde være en betragtelig minoritet imod, at hele Stortinget lod sig repræsentere ved kroningshøitidelighederne, saa fandt han det betænkeligt, at saa skede. Men for at bringe det paa det rene ved jeg ingen anden raad end at forsøge en votering; thi at samtlige 117 mand her i Stortinget skulde staa op og erklære sig, det vilde blive altfor langvarigt. Jeg vil derfor henstille til præsidenten, om ikke en votering var den hurtigste maade at faa bragt paa det rene, enten der er flertal for at deltage in corpore eller ikke.

Præsidenten: I anledning af den sidste henvendelse skal jeg bemerke, at det jo, som jeg tidligere har fremholdt, var præsidentkollegiets mening nu at høre stemningen i Stortinget, uden at man derfor skulde træffe nogen endelig afgjørelse med hensyn til repræsentationen. Men jeg mener, at der foregribes intet ved det forslag, jeg har fremsat om, at arbejdsordningskomiteen skal tage dette under overveielse. Den vil jo i tilfælde fremkomme med indstilling, og nu ved man jo, at der her er delte meninger og muligens ikke nogen liden minoritet mod, at Stortinget fremmødes in corpore, og da vil der selvfølgelig blive taget hensyn dertil i arbejdsordningskomiteen, naar den skal tage det under overveielse.

Bergesen: Jeg vil bare faa lov til at bemerke ligeoverfor hr. Olsen, at jeg har ikke sagt, at kommunestyrene bør være repræsenteret ved kroningen. Jeg har kun sagt, at spørgsmaalet om, hvorvidt de skulde være repræsenteret, burde man kanske have rede paa, forinden man afgjorde, om hele Stortinget skulde møde op. Det var kun det jeg sagde; men jeg er enig i, at efter den modstand, som tanken om at bevilge penge af statskassen

for det hele storting til at reise derop har faaet fra forskjellige kanter her i salen, er jeg af den mening, at det bør der ikke være tale om efter dette.

Castberg: Jeg har ikke noget at indvende mod den tanke, som ligger i præsidentens forslag. Det kunde kanske være et spørsmål, om den komite, som er nævnt, er den, som egentlig ligger naturligst for det; man kunde tænke sig f.eks. valgkomiteen, men jeg skal ikke hefte mig ved det. Men præsidenten brugte det udtryk om sit forslag, at dette forslag intet foregriber. Nu er der, saavidt jeg ved, ikke kommet nogen officiel meddelelse til Stortinget om, at kroningen skal finde sted iaar, og endnu mindre har Stortinget fattet nogen beslutning desangaaende. Jeg vil henstille til præsidenten, om han ikke skulde være villig til at forme sit forslag saaledes, at ogsaa formen intet foregreb i saa henseende. Det kunde vist med lethed gjøres, om præsidenten bare føiede nogle faa ord til: Arbejdsordningskomiteen anmodes om at tage under overveielse, hvordan Stortinget, forsaavidt kroning skal finde sted iaar, skal lade sig repræsentere. Jeg mener, det gaar vel ikke an ved en beslutning her at foregribe dette spørgsmål. Formelt seet er det ialfald sli, at Stortinget ikke ved, om kroningen skal finde sted iaar. Ifølge grundloven er det kongen, som bestemmer, naar kroningen skal finde sted, og tidligere har det jo hændt, at der er gaaet flere aar hen fra kongens tronbestigelse, indtil kroningen fandt sted; ja, for en konges vedkommende, Oscar den 1ste, fandt jo kroning overhovedet ikke sted.

Præsidenten: Det er jo selvsagt, at nogen indstilling fra arbejdsordningskomiteen ikke vil fremkomme, og at den i det hele ikke vil tage sagen under behandling, inden det er afgjort, om kroningen skal finde sted iaar eller ikke.

Castberg: Ganske sandt; men forslaget, som det foreligger, forudsætter jo uden videre, at kroningen skal finde sted, og jeg mener, at om der gjøres en tilføielse som denne, saa kan jo dog derved ingen skade ske, og det maa, forekommer det mig, være det formelt korrekteste. Jeg vil henstille til præsidenten for at undgaa, at der kommer flere forslag at votere over, at gjøre denne tilføielse.

Foss: Det er vistnok saa, at intet foregribes ved præsidentens forslag; men dersom Stortinget ved en votering ikveld viste, at det ikke var stemt for at skulle møde frem in corpore, saa var arbeidet med forberedelse deraf forgjæves. Det var det, jeg tenkte, man kunde bringe paa det rene ikveld. Med det samme jeg har ordet, vil jeg tillade mig at udtale, at jeg er imod, at Stortinget skal møde op in corpore, baade af hensyn til omkostningerne; og fordi det er ekstraordinært.

Schreuder: Jeg vil henstille til præsidenten at foretage den votering, som er foreslaaet af hr. Foss. Jeg tror, at det vil være heldigt for arbejdsordningskomiteen at se udfaldet af en saadan votering her. Jeg for mit vedkommende vil faa lov til at udtale, at jeg flere gange udover landsbygden har faaet det indtryk, at der ikke vil blive mange, der vilde forundre sig, om det storting, som nu er samlet, og som tog det store løft i 1905, ogsaa var samlet i Trondhjem under kroningshøitidligheden, som er en afslutning af det store selvstændighedsværk 1905. Jeg tror ikke, der vil være mange, som vil forundre sig over det. Hvis vi skulde tage reisen privat, saa vil jeg for mit vedkommende sige, at det er dog noget, som tinget ikke behøver at tage bestemmelse om, men bliver enhvers egen private sag at bestemme. Det kan vel saa være, som hr. Olsen udtalte, at man kunde kanske da bedre faa sikret sig en plads i kirken; men det vilde ialfald ikke forundre en stor del af de brede lag udover bygderne, om det hele Stortinget i den anledning var samlet deroppe, istedetfor en valgt deputation af nogle mænd.

Præsidenten: Jeg har nu forandret forslaget derhen, at det kommer til at lyde saa: "Arbejdsordningskomiteen anmodes om at tage under overveielse, hvordan Stortinget, forsaavidt kroning skal finde sted iaar, skal lade sig repræsentere ved kroningen i Trondhjem, og derom fremkomme med indstilling."

Eriksen: Efterat forslaget har faaet den form, at det udtrykkelig er sagt, at spørgsmaalet om, hvorvidt kroning skal finde sted eller ikke, er et aabent spørgsmaal, kan jeg jo ikke have noget synderligt mod at stemme for det. Det gaar jo an da ialfald at gaa med paa det, skjønt jeg for mit vedkommende selvfølgelig ikke interesserer mig for den hele affære.

A. Berge: Selv om en officiel beslutning fra Stortingets eller kongens side ikke er tagen, saa tænkte jeg dog, at det ansaaes som en selvgiven ting, at kroning skal finde sted. Man ved, at der er allerede nedsat komiteer til at træffe forberedelser, man ved, at der er truffet arrangementer og har været arbejdet i længere tid paa, at dette skal ske. Da synes jeg for min part, at der er liden grund til at sige "forsaavidt nogen kroning skal finde sted". Men vil man have det, er det mig aldeles ligegyldigt.

Skilbred: Som forslaget nu er formet, er det selvfølgelig ikke nogen fare ved at stemme for det; men saavidt jeg har forstaaet stemningen i Stortinget nu, er den nærmest den, at der ikke bør blive tale om, at Stortinget reiser paa statens bekostning. For de, som har været enig i det, har nu sagt, at naar der er en saa stor minoritet, som der er, mod det, da finder de det at være uheldigt og vil heller ikke, at det skal ske. Hvad

arbeidsordningskomiteen egentlig da skal have med det spøragsmaal at bestille, har jeg ikke faaet opklaret af præsidenten. Det kan hände, at det er andre ordninger, som netop arbeidsordningskomiteen skal behandle i den anledning; men det staar ikke klart for mig, hvad egentlig arbeidsordningskomiteen da skal gjøre. Der er imidlertid som sagt ingen fare ved at stemme for det.

Præsidenten: I tilfælde af, at det skal sendes en deputation, er det jo noksaa rimeligt, at der er en komite, som afgjør eller indstiller til Stortinget, hvor stor denne deputation skal være f.eks. Det er jo et spøragsmaal, som kommer ind under arbeidsordningskomiteen, og selvfølgelig vil da valgkomiteen i tilfælde senere maatte sammentræde. Stortingets arbeidsordningskomite er jo sammensat af Stortingets præsidenter og komiteformændene, altsaa, kan man vel sige, dets første tillidsmænd, og det er jo klart, at i tilfælde det skal sendes en deputation, vil valgkomiteen komme med indstilling om dens sammensætning.

Hans Hansen: Det var noget i samme retning, præsidenten nu udtalte, jeg vilde svare hr. Skilbred. Naar jeg for lidt siden udtalte, at forholdene var noget ekstraordinære, havde jeg dermed intet udtalt om, hvorvidt jeg mente, at det hele storting burde reise. Men det spøragsmaal, jeg mente særlig maatte komme under overveielse i vedkommende komite, var, om ikke forholdene i ethvert fald var saavidt ekstraordinære, at der var opfordring til at sende en noget fyldigere repræsentation, end man tidligere har gjort.

Prebensen: Jeg synes ikke, at den tilføielse, som er foreslaet af hr. Castberg, er heldig. Jeg vilde ønske, at vi kunde faa votere over præsidentens forslag saaledes, som det lød fra først af. Jeg synes, at det, som det nu lyder, bringer tanken ind paa spøragsmaal, som ikke vedkommer den sag, vi her idag nærmest har havt oppe. Det er jo en klar sag, at hvis ikke kroning bliver af, kan ikke Stortinget reise hverken i sin helhed eller som deputation. Jeg vil tillade mig at henstille til præsidenten at fastholde sit første forslag.

Præsidenten: Jeg for mit vedkommende lægger ingen brett paa, at det er kommet ind. Naar jeg har tat det ind, er det, fordi der ingen officiel meddelelse er kommen til Stortinget. Det er grunden, hvorfor jeg forandrede det. Det kan jo siges, at der er ingen officiel meddelelse kommen om, at kroning skal finde sted, og det er kun med det for øie, at jeg har gaaet ind paa, at det kan sættes ind. For da kan man sige, at nu er det ialfald i formen korrekt. Jeg vil forøvrigt henstille, om vi ikke snart kunde komme til votering, for vi har jo liggende sager, som ogsaa skulde behandles.

Andersen: Saaledes som præsidentens forslag lyder, vil jeg faa lov til at sige allerede nu, at jeg vil stemme mod enhver deputation. Men forsaavidt der er tale om at sende hele Stortinget, vil jeg stemme for. Jeg mener, at de praktiske vanskeligheder ved at faa valgt en deputation vil være saa store, at jeg anser det aldeles upraktisk, og spørgsmaalet er da, hvem der skal vælge denne deputation. Er det valgkomiteen, som skal gjøre det ogsaa denne gang? Er det saa, da ved vi ialfald det, at valgkomiteen har - jeg tror, jeg kan sige systematisk forsøgt at holde de nordlige amter borte fra sin midte, og det er et spørgsmaal, om de ikke vil gaa noget i den retning, hvis nu denne valgkomite skal vælge denne deputation, at man ser nærmest paa den, som sidder nærmest. Jeg tror, man har haft nok af den slags i denne stortingsperiode, - jeg ved ikke, hvilket udtryk jeg skal bruge -, af den slags, som man ellers har seet gang paa gang, naar man har sendt ud deputationer. Jeg tror, vi har haft nok af den slags. jeg vil ikke bruge uparlamentariske ord, uagtet der kanske kunde være fristelse til det. Som sagt, min stilling er den: enten det hele storting eller ingen. Jeg synes, det vilde tage sig rart ud, at man skulde have en deputation, som skulde reise paa statens bekostning, og saa sige til det øvrige storting: "Ja, I kan godt faa lov til at være med, men I betaler reisen selv." Jeg tror, det vil vække uvilje baade inden denne forsamling og udover det hele land. Som sagt, stillingen er saadan for mig: enten alle eller ingen.

Wølstad: Jeg vil ikke tilbageholde den bemærkning, at jeg synes, at Stortinget istedetfor at sende en deputation ved kroningen, selv bør møde op i saa stor udstrækning som der kan være anledning til. Følger man ikke den fremgangsmaade, vil man vistnok faa en repræsentation for Stortinget; men ikke nogen fyldig repræsentation for de brede lag i vort samfund. Vi vil faa en stortingsdeputation, og maaske flere for de større kommuner; men som sagt, den store almenhed inden vort land vil ikke komme med. Jeg skulde derfor tro, saaledes som de særlige omstændigheder nu er iaar, at der matte være meget ved den tanke, at hele Stortinget som saadant mødte frem; men jeg vil ogsaa tilføie, hvad der ogsaa er nævnt af flere andre, at naar det ikke kan ske nogenlunde enstemmigt, saa er jeg enig i, at det er en omstændighed, som er skikket til at gjøre spørgsmaalet vanskeligt. Jeg skulde derfor være tilbøielig til at henstille, om man ikke skulde kunne enes om den tanke, som fra først af er kommet frem.

Brynildsen: Jeg finder tilføielsen i præsidentens forslag saa usmagelig, at jeg vilde iaften helst være fri for at stemme for det. Ganske vist er sagen af presserende hast; ganske vist maa Trondhjems kommune saa snart som muligt have en afgjørelse; men jeg mener, at heller end at skulle iaften votere for den tilføielse, vil

Møde for lukkede dører, Stortinget 11. mars 1906

jeg se sagen udsat en uges tid, om saa lang tid var nødvendig, for at man først kunde faa afgjort spørgsmaalet om, hvorvidt kroning skal finde sted eller ikke. Jeg vil paa det bedste anbefale, at man iaften ikke vedtager et forslag med den af præsidenten foreslaaede tilføielse.

Præsidenten: Med den forklaring, som præsidenten har givet af sit forslag, at der ikke foreligger nogen officiel meddelelse til Stortinget, kan der da ikke være nogen betænkelighed for at stemme for det. - - Da nu ikke flere har forlangt ordet, er præsidentens forslag optaget til votering.

Eriksen: Jeg vil faa lov til at stille et spørgsmaal i tilknytning dertil. Er det meningen, at det, som har foregaaet i dette møde, skal holdes hemmeligt, saa at man ikke kan faa den fornøielse at fortælle lidt om det?

Præsidenten: Jeg tror ikke, det var heldigt, om dette nu skulde komme ud. Dette er jo en aldeles forberedende, foreløbig samtale her i tinget, kan jeg sige, om dette, saa jeg vil ialfald holde paa, at disse forhandlinger ikke bliver offentliggjort, forinden efter Stortingets nærmere bestemmelse.

Eriksen: Er det altsaa saa at forstaa, at der er fattet udtrykkelig beslutning om, at det skal holdes hemmeligt?

Præsidenten: Det skal jeg sætte under afgjørelse, naar vi først har voteret.

Votering:

Præsidentens forslag - "Arbejdsordningskomiteen anmodes om at tage under overveielse, hvordan Stortinget, forsaavidt kroning skal finde sted iaar, skal lade sig repræsentere ved kroningen i Trondhjem, og derom at fremkomme med indstilling" - bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Jeg foreslaar nu, at disse forhandlinger ikke offentliggjøres, forinden efter Stortingets nærmere bestemmelse.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes mod 4 st.

Mødet hævet kl. 19.15.
